

Aloja

Publicēts: 20.10.2022.

Teritorija: 4,0 km²

Iedzīvotāju skaits: 808

Attālums līdz Rīgai: 120 km

Aloja atrodas 120 km attālumā no galvaspilsētas Rīgas un 32 km kilometru attālumā no novada centra – Limbažu pilsētas. Tuvākā dzelzceļa stacija ir 45 km attālumā Valmierā. Pilsētas statuss piešķirts 1992. gada 30. janvārī, un tās teritorijas platība ir 2,66 km². Pilsētas iedzīvotāju skaits 2021. gadā – 1111.

Kopš 1998. gada Alojas pilsētai ir savs ģerbonis un pilsētas karogs. Gan karogam, gan arī ģerboņa vairogam ir horizontāls dalījums, abus laukus savieno skujveida josla, kas simbolizē apkārtnes bagātības – mežus. Augšpusē uz sudraba fona attēlotas divas zaļas liepas lapas, bet apakšējā daļā uz zaļa fona attēlota viena sudraba liepas lapa. Izplatītākais koks Alojā ir liepa.

Vietvārds Aloja, iespējams, atvasināts no senā nosaukuma *A/e*, kas bija sens lībiešu un [latgaļu](#) apdzīvoto zemju robežciems. Rīgas arhibīskapijā ietilpa 12 lieli Tālavas ciemi, un vienu no tiem pie līvu Metsepoles robežas sauca par *A/i*, tagadējo Aloju.

Vēsture

Vēstures avotos Alojas miests pirmo reizi minēts 1449. gadā. Tas izveidojies uz Ungurpils muižas zemes. Tikai 20. gs. sākumā Aloja sāka attīstīties, kad Ungurpils muiža un Alojas evaņģēliski luteriskās baznīcas konvents sāka rentēt gruntsgabalus privātā lietošanā. Sākās apbūve Valmieras–Ainažu ceļa posmā Allendorfas (līdz [Pirmajam pasaules karam](#) lietots nosaukums) miesta robežās. Pirmie nami vēsturiskajā centrā blakus evaņģēliski luteriskai baznīcai un krogus ēkai bija Ešmita nams (1898) ar veikalu un dzīvojamo māju, Zariņa beķereja (ap 1900. gadu), kur no 1919. gada līdz 1981. gadam atradās pasta un telegrāfa centrāle, bet no 1996. gada atrodas pilsētas bibliotēka, Aptiekas māja (ap 1903. gadu), kurā kādreiz atradās veikals “Monopols”, bet vēlāk iekārtoja aptieku un aptiekas pārvaldnieka dzīvokli. Līdz 1925. gadam Aloja veidojās kā Ungurpils pagasta centrs.

Līdz Pirmajam pasaules karam Alojā bija 26 nami. Jūras ielā tika uzcelts Biedrību nams (1910) un koppienotava (1913). 1927. gadā Alojā bija 54 mājas, bet 1937. gadā jau 85 mājas ar 539 iedzīvotājiem.

Kopš 20. gs. sākuma, pateicoties biedrību darbībai, ir aktīva saviesīgā dzīve. Līdz Pirmajam pasaules karam darbojās septiņas biedrības. Lielākais biedru skaits bija Krājaizdevu sabiedrībai (1911. gadā – 228 biedri) un Lauksaimnieku biedrībai (1911. gadā –

119 biedri). 1927. gadā Alojā darbojas 17 biedrības, t. sk., Latvijas Kultūras veicināšanas biedrības Alojās nodaļa (dibināta 1921. gadā). Lielākās bija Alojās savstarpējās ugunsapdrošināšanas biedrība (200 biedri) un Alojās Patērētāju biedrība (350 biedri). Pēc lauksaimnieku biedrības ierosinājuma 1910. gadā tika uzcelts Biedrību nams, bet 1933. gadā tika dibināta Alojās draudzes Brīvības cīnītāju pieminekļa biedrība. Pateicoties tās organizētajām teātra izrādēm un koncertiem, kuru laikā vāca ziedojumus, kā arī biedrību, pagasta valdes un turīgāko apkārtnes saimnieku ziedojumiem, 1937. gadā tika noslēgts līgums ar tēlnieku [Kārli Zāli](#) par pieminekļa izgatavošanu alojiešiem, kas cīnījušies par neatkarīgu un brīvu [Latviju](#).

20. gs. 20. gados nozīmīgākie uzņēmumi Alojā bija Teņa Rudziša kokapstrādes darbnīca, kas nodarbojās ar būvgaldniecību, ražoja mēbeles, aušanas mašīnas un vienpaminu stelles, kā arī Alojās piensaimnieku biedrībai piederošā koppienotava, kas 1927. gadā pārstādāja 2,5 miljonus kilogramu piena, bet 1935. gadā Latvijas lauksaimniecības kamera pēc vairākkārtējām sviesta kvalitātes pārbaudēm Alojās piensaimniekiem piešķīra 1. vietu (no 139 paraugiem). 1919. gadā tika izveidota Alojās–Urgas elektrības akciju sabiedrība un elektrību ražoja Urgas dzirnavas. 1920. gada 18. novembrī Alojā tika atklāta elektriskā apgaismošana. Aloja elektrību saņēma no T. Rudziša galdniecības elektrodzinēja no 1931. līdz 1939. gadam, kad tika ierīkota elektrolīnija, kas enerģiju piegādā no Ķeguma hidroelektrostacijas (HES).

1929. gadā Alojā sākās ielu bruģošana. 20. gs. 30. gados darbojās arī zārku un mēbeļu darbnīca, foto darbnīca, gaļas un desu tirgotava, mehāniskā darbnīca, kas laboja dažādas lauksaimniecības mašīnas, grāmatu un rakstāmlietu tirgotava, pirmās šķiras restorāns, kā arī ādu ģērētava.

Alojā jau kopš 1919. gada bija pasta un telegrāfa centrāle, bet 20. gs. 30. gados bija arī telefonu centrāle.

Pēc [padomju okupācijas](#) varas īstenotās apriņķu likvidācijas un 1949. gada reformas īstenošanas izveidojās Alojās rajons ar Aloju kā strādnieku ciematu, bet 1956. gada decembrī tika likvidēts Alojās rajons un tā teritorija iekļauta Limbažu rajona sastāvā. 1961. gadā Alojās strādnieku ciemats tika pārdēvēts par pilsētciematu. No 1962. gada decembra līdz 1967. gada janvārim Aloja bija iekļauta Valmieras rajonā. No 1967. gada līdz pat novada izveidei 2009. gadā Aloja bija apdzīvota vieta Limbažu rajonā. Pilsētas statusu Aloja ieguva 1992. gada 30. janvārī.

Arhitektūras pieminekļi

Valsts nozīmes arhitektūras piemineklis ir Alojās evaņģēliski luteriskā baznīca, kura celta laikā no 1774. līdz 1776. gadam un ir trešā baznīcas ēka. Kā nacionālais kultūras mantojums atzītas baznīcas ērģeles, kancele un altāris. Savdabīgas ir ērģeles, kuras baznīcā uzstādītas 1856. gadā. Tās būvēja Liepājas ērģelmeistars Kārlis Hermanis. 1904. gadā latviešu ērģeļu būvētājs no Jēkabpils Mārtiņš Krēsliņš vienmanuāļa ērģeles paplašināja, bet 1971. gadā ērģeles pārkārtoja uz elektriskajām plēšām.

Ievēribas cienīgs ir K. Zāles piemineklis alojiešiem, kuri cīnījušies par Latvijas valsts neatkarību un brīvību. Piemineklis tika izgatavots 1939. gadā par alojiešu saziņotiem līdzekļiem, bet dažādu sakrītību pēc Alojā netika uzstādīts. Pēc Otrā pasaules kara ar Liepājas rajona izpildkomitejas lēmumu 1948. gadā tas nonāca Priekulē Brāļu kapos padomju karavīriem. Nejausības pēc Priekules Brāļu kapu rekonstrukcijas laikā 1975. gadā piemineklis tika pārvests uz Medzi. 2018. gada decembrī piemineklis no Medzes tika pārvests uz Aloju.

Kristus piedzimšanas pareizticīgo koka baznīca tika uzcelta un iesvētīta 1848. gada 24. oktobrī. Tās vietā 1894.–1895. gadā bizantiešu stilā no laukakmeņiem un sarkanajiem ķieģeļiem pēc arhitekta [Jāņa Fridriha Baumaņa](#) projekta uzbūvēja tagadējo dievnamu.

Īpatnējas arhitektūras formas celtnē ar savdabīgu arhitektūru ir nams Jūras ielā, t. s., Aptiekas māja. Ēkas celtniecībā izmantoti [baroka](#) stila elementi – četrslīpu jumts ar trīs lukarnām, bet jumta slīpnē veidotas izbūves ar logu. Tai ir pusmetru augsti virspamati, bagātīgs lineārais ritms un pildrežģu konstrukcija, kas izmantota ēkas otrajā stāvā. Baroka stilam atbilst arī logu izkārtojums augšupejošā virzībā, ko pastiprina atšķirīgie logu izmēri abos stāvos.

Alojās Ausekļa vidusskolas pagalmā 1973. gadā uzstādīja tēlnieces Martas Langes 1967. gadā darināto dzejnieka [Ausekļa](#) granīta

krūšutēlu.

Iedzīvotāju skaita izmaiņas

Gads	Iedzīvotāju skaits
1930	472
1935	539
1959	1184
1970	1357
1979	1626
1989	1636
2000	1553
2011	1235
2021	1091

Avots: Centrālā statistikas pārvalde.

Ievērojami cilvēki

Alojā dzimis basketbolists, grāmatizdevējs, izdevniecības "Jumava" prezidents Juris Visockis. J. Visockis ir Pasaules latviešu klaidoņu brālības radītājs un biedrs. Regulāri atbalsta un piedalās klaidoņu brālības vasaras saietos Alojā.

Ija Rudzīte bija Alojā pilsētas arhitekte. Kopš 2001. gada biroja "5. IELA" galvenā arhitekte. I. Rudzīte ir gan Arhitektūras gada balvas 2017. gadā, gan Būvniecības gada balvas laureāte 2014. un 2016. gadā.

Ekonomika

Alojā nav lielu ražotņu un uzņēmumu. Vēsturiski Alojā apbūve ir veidojusies uz privātiem gruntsgabaliem ar nelieliem privātiem uzņēmumiem (veikali, darbnīcas). Mūsdienās lielākais uzņēmums ir SIA "EEMR transport", kas piedāvā vietējos un starptautiskos kravu pārvadājumus. Nodarbojas ar piena iepirkšanu, pārdošanu un pārvadāšanu, kā arī bioloģiskā piena iepirkšanu un pārvadāšanu. Uzņēmumam ir arī otrs darbības virziens – gleznu konservācija un restaurācija.

Alojā pilsētā galvenie uzņēmējdarbības veidi ir mazumtirdzniecība (veikals "Lats", veikals "Mini TOP", saimniecības un būvmateriālu veikals SIA "Madara 93", autodaļa veikals "Piespēle", kancelejas preču un sadzīves tehnikas veikals "Ēra", ziedu veikals "Flora"), ēdināšana (kafējnīcas "Nina S" un "Mieriņš", kā arī uzņēmums "Malkas krāsni cepta pica Alojā"), medikamentu tirdzniecība ("Mēness aptieka"), veterinārais serviss (SIA "Būsi vesels"), kokapstrāde (SIA "Alewood"), šūšanas pakalpojumi (salons "Telpa"), dārzeņu un ziedu audzēšana un pārdošana (IK "M. Oinaskovs").

Par veselības aprūpi gādā divas ģimenes ārstu prakses, sociālās aprūpes centrs, kā arī neatliekmaās medicīniskās palīdzības punkts.

Aktīvi darbojas Alojā mednieku klubs.

Pilsētā nodarbinātie iedzīvotāji strādā pašvaldībā, tās uzņēmumos un iestādēs, vietējos tirdzniecības un pakalpojumu sniedzēju uzņēmumos, izglītības iestādēs, kā arī ārpus pilsētas teritorijas esošajās saimniecībās un uzņēmumos.

Transports un sakari

Uz Aloju var nokļūt, izmantojot sabiedrisko transportu – starppilsētu autobusu, ko nodrošina a/s “Cata” maršrutā Rīga–Limbaži–Ainaži. Autobuss brauc pa ceļu A2 (Vidzemes šoseja), kas ir augstākās kategorijas autoceļš, bet līdz Raganai turpinās pa ceļu A3 (Valmieras šoseja), bet no Raganas pa vietējas nozīmes ceļu (P9) cauri novada centram Limbažiem. Pa vietējas nozīmes ceļiem, izmantojot gan sabiedrisko transportu, gan personīgo auto, Alojā var nokļūt arī maršrurtā Ainaži–Matīši (P15), Valmiera–Matīši–Ainaži (P16) vai Limbaži–Aloja (P13).

Alojas pasta nodaļā var saņemt VAS “Latvijas pasts” pakalpojumus. Pie veikala “Mini TOP” darbojas uzņēmuma “Omniva” pakomāts.

Izglītības iestādes

Alojā ir vairākas izglītības iestādes – pirmsskolas izglītības iestāde “Auseklītis” (kopš 1952. gada), Alojas Ausekļa vidusskola (kopš 1951. gada) un Alojas Mūzikas un mākslas skola (kopš 1995. gada)

Kultūra

Alojā ir kultūras nams, kurā darbojas vairāki pašdarbības kolektīvi: [jauktais koris](#) “Ale”, skolēnu deju kolektīvs “Avotiņš”, vidējās paaudzes deju kolektīvs “Sānsolis” un senioru deju kolektīvs “Rasa”. Alojā ir Novadpētniecības centrs (2000), Alojas pilsētas biblioteka (1923).

Sports

Sportiskās aktivitātes Alojā nodrošina Sporta halle (2009) un tai pieguļošais [futbola](#) laukums, divi [pludmales volejbola](#) laukumi, kā arī [basketbola](#) laukumus. Halli var izmantot nometņu, izglītojošu un sporta pasākumu organizēšanai. Hallē ir trenāžieru zāle. Aktīvi darbojas galda tenisa klubs “Aloja”.

Tūrisms

Alojas Novadpētniecības centrs piedāvā gida pavadībā iepazīt Alojas kultūrvēsturisko taku, kas atklāj nozīmīgākos kultūras un vēstures objektus. Informāciju var saņemt Alojas pilsētas bibliotekā un Novadpētniecības centrā. Tūristu izmitināšanas pakalpojumu sniedz SIA “Mieriņš”, bet SIA “Upeslaivas.lv” piedāvā laivu un laivošanai neieciešamā aprīkojuma nomu.

<https://enciklopedija.lv/>

<https://www.limbazunovads.lv/lv/aloja>